

REDAKTÖR

JAN BERGSTEN
0920-26 30 56
E-post: kulturen@nsd.se

CITATET

Hitler hade inte mer än en knapp tredjedel av väljarna bakom sig när riksbankschefen Schacht, förre försvarsministern von Schleicher, högerpolitikern von Papen och tidningsmagnaten Hugenberg i januari 1933 övertalade president Hindenburg att utse honom till rikskansler i en borgerlig samlingsregering.

Carsten Palmaer (1946-), svensk dramaturg och författare om missuppfattningen att Hitler kom till makten genom ett demokratiskt val.

KULTUR

I BRAND. Florence Nightingale.

Foto: Okänd fotograf

I BRAND. Elsa Brändström.

Foto: TT

Kvinnorna som nästan brann upp för in sak

Hur mycket mänskligt finns det i en människa och hur ska man försvara den mänsklighet som man har i sig, är ord av Dostojevskij som citeras i Lilian O. Montmars "skönlitterära dokumentär" *Det är vår och jag lever ännu*.

Det är en bok med hög aktualitet, vilket jag först förstod efter ha läst drygt halva det 320-sidiga alstret. Den är byggd på personporträtt av människor som gett sitt liv till Saken, och här handlar det om vård, omtanke och medmänsklighet när döden spelar förstaflölen, krig i full skala.

Fast ordet uppoffring får inte sällan här en annan innebörd: "Tala bara inte om min uppoffrande gärning. Jag har aldrig levat så fullt och rikt. Uppoffring-

NY ROMAN

Lilian O. Montmar

Det är vår och jag lever ännu
Bokförlaget Alerta

en var när jag for hem", sa Röda korsets Elsa Brändström om tiden i Sibirien.

Elsa Brändström, känd som "Sibiriens ängel", liksom Florence Nightingale, och Henri Dunant, schweizaren som grundade Röda Korset och är mannen bakom Genevekonventionen 1864, var alla sprungna ur burgen bakgrund men ville något annat.

O. Montmar beskriver dem som "undantagsmänniskor", och kanske är det så, men dess sociala bakgrund gjorde också att de ansågs speciella i sina altruistiska

gärningar.

Och gott så, med tiden skapas dock myter som i förlängningen kan bli ett sorts fängelse för individen, som för den från Krim-krigets uppståndna kändisen Florence Nightingale, den uppoffrande och omhändertagande kvinnan personifierad.

Lilian O. Montmars litterära specialitet kräver tålmod, tid och god reserach. Att dokumentera och lyfta fram kända och okända personers öden är viktigt, inte minst de otaliga som inte fått och får sina "15 minuter av berömmelse".

Det är vår och jag lever ännu ägnas mycket åt krigs- och lägerfångarnas helvete, över nämnda Krim-krig till första och andra världskriget.

Elsa Brändström och vännen och kollegan Elsa Björkman brann för dessa människor, nästan så att de själva brann upp och kom att sakna eget liv "vid sidan om". O. Montmar använder brev för att gestalta personerna och det ger extra dimension till bilden av hela människan.

Emellanåt kan det kännas lite dammig, men så står den tidlösa frågan där: Vad hunger gör med människor kan man idag inte föreställa sig. Då; i Sibirien, Solferino, Verdun, Petrograd, Warszawa, Berlin, Wien. I dag; Mosul, Aleppo, Kabul, Gaza.

Vad har vi lärt?, är den uppfordrande frågan. Anno 2016, svårt att säga. Av boken; att "personer som kän-

ner empati för andra människor vårdar sitt eget psyke. Empati och medkänsla utan baktankar ger kraft och är helande för individen själv".

Lilian O. Montmar, född i Stockholm men under tjuugo års tid verksam i Wien, vill med boken visa människans komplexitet. Hur det goda och det onda finns inom oss och att vi är kapabla till allt däremellan. Men för att det goda ska vinna måste se den andra, se individen i varje människa. Trots svåra och nästan omöjliga sammanhang. Så läser jag *Det är vår och jag lever ännu*.

Ingemar Nilsson
kulturen@nsd.se

Fy f-n för FN

Fy äff-änn för FN, vars simpla panel uppåt väggarna har resonerat. Nog måste det vara nåt allvarligt fel när sånt korkat kan blir konstaterat.

Fy äff-änn när FN, utav adjektiv, har valt godtyckligt (!) "frihetsberövad". Som kontring man frestas ta till invektiv, men låt gå för blott "upprört bedrövad".

Fy äff-änn att FN:s grupp vill ta parti

för Assange, som är våldtäktsmisstänkt, som ömklig martyr verkar vilja att bli sen han flytt - och sig SJÄLV inestängt.

Fy äff-änn få höra att FN har tyckt att främst rättsstater felan begår, fast han hållit sig undan, suttit och tryckt, flera år bakom closed Ecuad-door.

Fy äff-änn att sådant som övergreppsbrott ignoreras av FN-personer.

När misstänkt förgripare stödet har fått har nån feltolkat folkkonventioner.

Till råga på allt tycker denna panel att den misstänkte bör kompenseras. Fy äff-än för denna sorts vidriga spel! Av det skedda må FN generas.

Hans Olov Ohlson
kulturen@nsd.se

FÄNGSLANDE. Den självvalt frihetsberövade Julian Assange.

FOTO: Frank Augstein